

Вътрешен документ на Международния републикански институт.
Не е за разпространение.

РАЗГРАД, БЪЛГАРИЯ

ДОКЛАД ЗА ОЦЕНКАТА НА
УЯЗВИМОСТИТЕ КЪМ КОРУПЦИЯ

АПРИЛ 2022

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Международният републикански институт (IRI) е надпартийна организация с нестопанска цел и седалище във Вашингтон, САЩ. IRI работи с гражданското общество и партньори от националната и местната изпълнителна и законодателна власт по целия свят за укрепване на демократичните практики и овластяване на демократичните лидери. С подкрепата на Националния фонд за демокрация на САЩ, IRI разработи методология за Оценка на уязвимостта към корупция (VCA), чрез която да подпомогне местните власти при идентифициране на рисковете от корупционни практики като първа стъпка към подобряване на прозрачността и отчетността на общинско ниво.¹

България постигна значителен напредък в своето демократично и икономическо развитие след започналия през 1990 г. преход от тоталитарен комунистически режим към демокрация. Темпът на реформи отбеляза видимо ускоряване в навечерието на присъединяването на страната към Европейския съюз през 2007 г. преди да последва тенденция на забавяне. Възприетията за корупция в България са сред най-високите в Европа и в страната витаят постоянни опасения за наличието на тайни договорки между политическите и икономически елити в подкрепа на частни интереси. България е разделена на 265 общини - райони, включващи голям брой градове, села и други населени места, управлявани от кмет, избран с мажоритарен вот и от общински съвет с пропорционално представителство. Постигнатият напредък по пътя към политическа и административна децентрализация обаче не е съпроводен от фискална децентрализация, ето защо за по-голяма част от своите разходи общините зависят от трансфери на средства от националното правителство и фондовете на Европейския съюз. През годините е отделяно недостатъчно внимание на въпросите за прозрачност, интегритет и отчетност на общинско ниво, които са от съществено значение за отстраняване на уязвимостите към корупция.

Разград е една от десетте общини² в България, избрани от IRI за провеждане на оценка по методологията VCA. Тя е разположена в североизточната част на България и обхваща едноименния град и 21 села с обща площ от над 620 кв. км. и население от около 50 000 души. Общинската икономика е насочена главно към развитие на леката промишленост и селското стопанство, като главният град (население от 35 000 души) е административен център на общината и областта. Област Разград е на второ място в страната след Кърджали по дял на гражданите от турски етнически произход.

¹ VCA е разработена от IRI методология, която подпомага усилията за противодействие на корупцията посредством изграждане на партньорства с местни заинтересовани страни в рамките на работна група, съставени от представители на съответното (национално или местно) правителство и на гражданското общество. VCA идентифицира рискове и пропуски в управленските процеси, които са свързани с възможности за проява на корупция и подкрепя управляващите в намирането на решения по тези въпроси. Методологията се състои от четири стъпки: проучване, оценка, приемане и презентация. Настоящият доклад е продукт от работата на екипа на етапа на оценка. Ръководството за прилагане на методологията VCA може да бъде видяно на онлайн адрес: https://www.iri.org/sites/default/files/2017_vulnerabilities-to-corruption-handbook_iri_web.pdf.

² Десетте общини, подредени по азбучен ред, са Благоевград, Бургас, Велико Търново, Враца, Кърджали, Перник, Разград, Русе, София и Стара Загора.

II. МЕТОДОЛОГИЯ

В община Разград оценката на уязвимостта към корупция по методологията VCA бе реализирана в периода 14 декември 2021 г. – 26 януари 2022 г. от смесен екип, включващ местни, международни и базирани в САЩ експерти и служители на IRI. Екипът за оценка проведе полуструктурирани интервюта с 11 лица, от които три жени. Сред интервюираните са заместник-кмет, трима членове на общинския съвет и седем представители на гражданското общество.³ Преди да бъдат интервюирани потенциалните респонденти бяха запознати с програмата и нейната методология. В рамките на въстъплението към всяко интервю бяха давани пояснения какъв вид информация се търси и се представяха членовете на екипа на IRI, целта на провежданата оценка и ползите, които окончателният доклад би донесъл на общината. Поради ограниченията за пътуване и рисковете, произтичащи от COVID-19, интервютата бяха проведени дистанционно чрез платформата *Zoom*. Десет от тях протекоха на български език с осигурена подкрепа от местен преводач за международните членове на екипа, а едно от интервютата се проведе на английски език.

Някои от интервюираните лица бяха избрани въз основа на препоръки от други респонденти в опит да се постигне представителен напречен разрез на обществения живот в общината чрез включване на респонденти от общинската администрация, Общинския съвет, неправителствени организации, медиите, бизнес средите и активни членове на общността. Протоколът за интервюто, използван в процеса на оценка, се базира на сходни оценки по методологията VCA, проведени в редица други държави. Въпросите следваха полуструктуриран подход с предварително очертани пет междусекторни теми – прозрачност, интегритет, гражданско участие, обществени възприятия и препоръки от участниците, като бяха задавани и конкретни допълващи или насочващи въпроси, съобразени с различните категории интервюирани.

Преди да стартира процесът на оценка по методологията VCA екипът на IRI направи основен политико-икономически анализ на община Разград, с който предварително да идентифицира тенденциите в процеса на реформи, както и възможностите и потенциалните пречки пред бъдещото им развитие. Интервюираните очертаха допълнителни предизвикателства, свързани с прозрачността и отчетността, които са отразени в настоящия доклад за оценка. Докладът е структуриран около три основни констатации – пропуски в прозрачността, подхранващи съмнения за корупция, непоследователност по отношение на отзивчивостта, което възпрепятства формалната отчетност и наличие на формални механизми за гражданско участие, които не допринасят за по-голяма ангажираност на гражданите.

На 15 март 2022 г. предварителен вариант на настоящия доклад бе представен за валидиране на работна група, включваща заинтересовани страни от общинската администрация, Общинския съвет и гражданското общество на община Разград. Получената от тях обратна информация бе използвана, за да се гарантира, че окончателният текст на доклада е правилен от емпирична гледна точка и отговаря на схващанията и опита на местната общност.

³ Във всяка от десетте общини интервюираните от IRI респонденти от гражданското общество включват представители на неправителствени организации, представители на бизнес асоциации, академичните среди, журналисти, граждански активисти и активни граждани. В някои случаи интервюираните са хора с опит и/или са били активни членове на НПО, а понастоящем са членове на общински съвети – в рамките на докладите от VCA тези случаи са причислени към категорията общински съветници.

III. ПРОГРАМЕН КОНТЕКСТ

През последните седем години България е най-слабо представящата се държава-членка на ЕС по индекса за възприемане на корупцията (CPI). Разразилите се в страната корупционни скандали привлякоха медийно внимание през последните няколко години и завършиха с вълна от протести през 2020 г. През 2021 г. корупцията беше изведена като въпрос от приоритетно значение в рамките на безпрецедентната серия от три поредни парламентарни избора, проведени само за една година. Продължаващата актуалност на проблема с корупцията на национално ниво и настояването за отговор от страна на обществото задават контекста на усилията за борба с уязвимостите към корупция на общинско ниво, където съществуват подозрения, че корупцията сериозно възпрепятства предоставянето на обществени услуги, което засяга пряко живота на избирателите и допринася за нарастващото недоверие в публичните институции.

През 2018 г. България прие Закон за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество, с който беше създадена Национална комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество. В съответствие с разпоредбите на закона лицата, заемщи изборни и назначаеми висши публични длъжности, подават пред Националната комисия годишни декларации за своите доходи, движимо и недвижимо имущество. Общинските съвети създават постоянни комисии с членове от всички представени в тях политически партии, които приемат сигнали за конфликт на интереси. Тези сигнали за потенциален конфликт на интереси се препращат на Националната комисия след събиране на съответните материали. Комисии за приемане на сигнали относно случаи на конфликт на интереси и корупция се създават и в общинските администрации. Повечето от тези комисии, в чиито правомощия влиза само сезиране на по-висшестоящия орган, не се използват често като механизъм поради ограничената им способност за обективност. Това придава още по-голяма тежест на механизмите за прозрачност и гражданско участие на общинско ниво като средство за противодействие на потенциалните уязвимости към корупция.

Международният републикански институт (IRI) отдавна присъства активно в България, започвайки работа по програми още в началото на 90-те години на миналия век. Те включват дейности по укрепване на политическите партии, засилване на участието на младежи и жени в политическия процес и проучване на общественото мнение. През 2005 г. IRI приключи програмната си дейност в страната, но все по-широкото признаване за наличие на проблеми с корупцията в България стана причина през 2021 г. институтът да възобнови програмната си работа, този път с фокус върху противодействието на корупцията на общинско ниво. Настоящата програма на IRI има за цел да предостави по-детайлно разбиране за това къде се крият определени уязвимости към корупция и да изгради консенсус между лидерите от правителствения и неправителствения сектор относно признаването на тези уязвимости. Програмата съчетава изготвянето на доклади за оценка по метода VCA с проучване на общественото мнение и срещи с обществеността на общинско ниво в опит да помогне исканията на гражданите за прозрачност и почтеност по-лесно да стигнат до вниманието на местните лидери на избираеми позиции. IRI ще продължи да подкрепя дейността на сформираните от организацията работни групи на общинско ниво, включващи водещи представители на местното управление, самоуправление и неправителствения сектор, за справяне с констатациите, направени в докладите за оценка.

IV. КОНСТАТАЦИИ И ПРЕПОРЪКИ

Пропуски в прозрачността на публичното управление подхранват подозрения за корупция и непотизъм

Основно предизвикателство

Въпреки повишените усилия за прозрачност и наличието на правила и процедури за превенция на корупцията, сред гражданите на Разград продължават да съществуват опасения за скрита корупция. Спекулативни и необосновани подозрения често се подхранват от критични пропуски по отношение на предоставяната обществена информация относно процесите на вземане на решения и надзорните механизми. При липса на корективни мерки гражданите ще стават все по-недоверчиви към общината, което ще доведе до допълнително задълбочаване на гражданската неангажираност.

Констатации: ключови силни страни

1. **През последните години се наблюдават значителни подобрения по отношение на прозрачността.** Интервюираните като цяло са единодушни, че през последните години в община Разград е налице значително подобрение. На сайта на общината са публикувани много ключови документи, включително управленската програма на кмета, както и планове и отчети за дейността на Общинския съвет. Информацията, която е все още неналична, може да бъде набавена чрез подаване на заявления за достъп до информация, по отношение на което през последните години се отбелязва видим напредък.
2. **Налице са механизми за предотвратяване на корупцията.** Всички изисквани от закона правила за контрол и проверка се прилагат по отношение на публичните разходи на общината. Правилата за провеждане на обществени поръчки са ясни и прозрачни; създадена е комисия по закона за конфликт на интереси; въведени са процедури за вътрешен одит, които допълват изискванията за мониторинг и одитиране на програми, финансирани с национални средства и от фондовете на ЕС. Освен това, от административния състав се изисква да спазва приетия Кодекс за поведение. По мнението на някои интервюирани, тези механизми в своята съвкупност правят корупцията твърде малко вероятна.

Констатации: ключови уязвимости

1. **Публичната информация понякога е непълна или ненавременна.** Някои интервюирани посочиха пропуски по отношение на предоставяната от общината информация. Гражданите нямат лесен достъп до информация за подаваните оферти, нито възможност да проследяват изпълнението на обществените поръчки след сключването на договори. По същия начин липсва изчерпателна и структурирана информация относно решенията за наемане на служители, която да е събрана на едно място. В някои случаи документите не се актуализират след промяна на политики или съобщенията за това са ненавременни. Интервюираните твърдят, че общинският уебсайт не е добре проектиран за предоставяне на информация или проследяване на сигнали. Това е валидно дори и за случаите на сигнали с положително развитие, за които общината не прави достатъчно да бъдат оповестени. Това води не само до подаване на заявления за достъп до информация, с които се изисква вече публично достъпна информация, но и до дублиране на искания.
2. **Сред гражданите съществува усещане за наличие на корупция зад кулисите.** Всички интервюирани намекнаха за съмнения за корупция и липса на доверие, посочвайки, че

тези притеснения се споделят от значителна част от гражданите. Сред често срещаните възприятия са разглеждането на инфраструктурни проекти и проекти за ремонт като възможност за обогатяване, подозрения, че договорите се възлагат въз основа на политически контакти и усещане, че конкурсите за строителни проекти се подкопават от тайни договори. Като цяло гражданите не разполагат с достатъчно информация, за да са наясно дали неефективните проекти се дължат на лошо управление или на корупция и смятат, че Общинският съвет не упражнява ефективен контрол върху администрацията. Някои са на мнение, че процедурата за достъп до информация води до предоставяне на непълна или подвеждаща информация, което подхранва, вместо да смекчава, подозренията за неправомерни действия. А това неизменно води до съмнения за корупция.

Препоръки

- 1. Да се разшири и да се структурира предоставяната на общинския уебсайт информация за обществени поръчки, наемане на служители и надзорни дейности.** Безпокойството относно публичното управление може да бъде адресирано чрез генериране и публикуване на изчерпателна информация за основните административни процедури. Освен вече наличната на уебсайта, но трудна за навигация секция „профил на купувача“, това може да включва регистър с възможност за търсене на минали, текущи и обявени процедури за обществени поръчки, съдържащ основна информация и връзки към всички документи. Това би дало на гражданите по-добра възможност за проследяване на разходите и процедурите по възлагане на обществени поръчки. По аналогичен начин всички документи и стъпки в процеса на наемане на служители (заявления, критерии за подбор, избран кандидат), които общината вече публикува, могат да бъдат представени по добре структуриран начин на едно място на общинския уебсайт, като бъдат допълнени с документи за различните етапи на конкретна процедура по наемане на служители, с което да бъдат разсеяни опасенията за наличие на непотизъм. Тези документи относно процедурите за наемане на персонал могат да се съхраняват онлайн в продължение на една или две години или, ако е възможно, за целия мандат на действащия кмет.
- 2. Да се проучи потенциалът за създаване на механизъм за граждански мониторинг.** Като допълнение към предоставянето на изчерпателна информация, общината би могла да покани местни неправителствени организации да наблюдават процеса на вземане на решения при провеждането на обществени поръчки и тяхното изпълнение, като по този начин осигури граждански мониторинг и прозрачност. Ако НПО докладват за своята дейност и констатации независимо и публично, гражданите ще се уверят, че общината няма какво да крие.
- 3. Да се създаде регистър на заявленията за достъп до информация.** Създаването и публикуването на регистър с възможност за търсене на исканията за достъп до информация и последващите отговори от страна на администрацията е добра практика. Подобен регистър би донесъл множество ползи – би представил по-добре пред гражданите реалното ниво на прозрачност; би предотвратил дублирането или повторното подаване на заявления и следователно би допринесъл за постигане на по-висока ефективност на системата; би имал възпиращо действие по отношение на подаването и би предоставил основания за отхвърляне на злонамерени искания, предназначени да затрупат администрацията.

Възприемането на общината като отдалечена и неотзивчива кара гражданите да прибегват към неформални механизми за отчетност

Основно предизвикателство

Някои граждани на Разград възприемат общината като недостъпна и намират диалога с нея за труден. Други се разочароват, когато общината не отговори на техните очаквания, макар не винаги да разбират съществуващите пред нея финансови ограничения и административни изисквания. Това възприятие за дистанцираност между местното управление и обществеността подкопава официалните инструменти за отчетност и подтиква гражданите да използват лични контакти за решаване на техните проблеми. Прекаленото разчитане на неформални или лични контакти е типична уязвимост към корупция.

Констатации: ключова силна страна

1. **Общинската управа разполага с множество канали за комуникация с гражданите.** Интервюираните са съгласни, че през последните години е налице положителна тенденция към повишаване на комуникацията и видимостта от страна на общинските лидери. Както кметът, така и заместник-кметовете имат активно присъствие във Фейсбук. Извън използването на социалните медии, общината общува с гражданството чрез своя уебсайт и местното радио; създаден е център за услуги на гражданите (фронт офис) за подаване на заявления и питания; гражданите могат да използват и горещ телефонен номер, на който да подават сигнали. В същия дух сесиите на Общинския съвет се излъчват на живо онлайн и по местна телевизия, а акценти от тях се публикуват в местните вестници. Налице са канали, по които гражданите да правят предложения в рамките на приемни дни, както и е възможен пряк контакт с общинските съветници.

Констатации: ключови уязвимости

1. **Съществуващите инструменти за ангажиране на местната управа са недостатъчни.** Интервютата предоставиха непоследователна информация относно ефективността на използване на публикувани на общинския уебсайт имейл-адреси и телефони за контакт с висши общински служители. Дори и при наличието на данни за контакт, интервюираните споделиха своето усещане за липса на истинска връзка между общинските служители и гражданите. Информация за контакт за индивидуални общински съветници не е публикувана. Гражданите често се оплакват, че е трудно да се получи обратна връзка от общината и Съвета. Интервюираните са съгласни, че това вероятно се дължи на свързаните с COVID ограничения, които са намалили временно достъпа на гражданите; общинските ръководители обаче не са планирали дейности за връщане към комуникацията от периода преди COVID по един структуриран и предвидим начин.
2. **Гражданите считат, че неформалните канали са по-полезни от официалните.** Интервюираните многократно заявиха, че сигналите, подавани по официални канали, са често непроследими и в много случаи не получат отговор, а понякога просто изчезват. Това е в рязък контраст с неофициалните канали като Facebook, където жалбите редовно се разглеждат от общината. Поради това възприятие за неефективност на официалните канали интервюираните твърдят, че гражданите често се опитват да търсят личен контакт било то с общински съветник, заместник-кмет или със самия кмет, когато искат общината

да реши даден проблем. Като цяло съществува нагласа, че нещата ще бъдат придвижени по-бързо, ако бъде осигурена подкрепа на високо ниво.

Препоръки

1. **Да се въведе консолидирана общинска платформа за жалби и сигнали.** Негативният опит на гражданите с подаването на жалби и сигнали до общината може да бъде коригиран чрез въвеждането на единна платформа за сигнали от гражданите. Тази система може да бъде проектирана така, че да генерира номер за проследяване и да препраща сигналите към съответното секторно звено; при възможност, използването на цифрова платформа следва да бъде допълнено от общински служител, който да отговаря за наблюдението на подадените жалби и сигнали и за обратната връзка с подателите. Подобен подход би гарантирал проследяемост, би подобрил отчетността и би позволил на общината да изготвя доклади за предоставените отговори и предприетите действия.
2. **Да се въведе институцията на омбудсман или друг граждански посредник.** Възприятието за наличие на дистанция между гражданите и тяхното общинско управление може да бъде преодоляно чрез посредници. Един омбудсман би могъл да обобщава и предава на общината тревогите и опасенията на гражданите, както и да проследява реакцията на общинската администрация. Фигура от типа на омбудсмана би послужила като познат канал за комуникация и обратна връзка; като надпартийна институция, омбудсманът би дал на гражданите усещането, че някой е готов при всички обстоятелства да ги изслуша.
3. **Да се стартира информационна кампания за изграждане на доверие.** Предвид ниските нива на доверие сред гражданите, общината трябва да инициира дългосрочна кампания за изграждане на доверие във всички градове и села, която да даде възможност на гражданите за обсъждане на въпроси, които ги вълнуват. От друга страна това би било възможност за общината да даде широка публичност на своите действия и решения и да обясни на гражданите как могат да поискат административни услуги и да влязат в контакт с администрацията и Общинския съвет. И двете институции – общинската администрация и Съветът – следва да бъдат част от подобна кампания. Това трябва да бъде подкрепено от допълнителни усилия, например чрез покана към гражданството (в частност младежите) за участие в дните на отворени врати с оглед подобряване на обществените възприятия за достъпност. Други такива кампании следва да се фокусират върху споделяне на информация за начина, по който функционират комуникационните канали. Установяването на ясна и предвидима система от правила относно приемните дни също би допринесло за повишаване на доверието на гражданите.

Непознаването на възможностите за гражданско участие и липсата на видим ефект от него водят до слаба ангажираност на гражданите

Основно предизвикателство

Освен няколко политически активни граждани, ограничен брой хора в община Разград си правят труда да следят работата на местната власт, а още по-малко – да участват в нея. Като цяло хората не смятат за своя отговорност извършването на контрол върху управлението – те или приемат действията на общинските лидери, или просто изразяват недоволството си в социалните мрежи. Този порочен кръг на неучастие възпрепятства ефективната отчетност.

Констатации: ключови силни страни

1. **Налице е съгласие сред общинското ръководство относно необходимостта от засилване на гражданската ангажираност.** Всички интервюирани, включително представителите на общинската управа и гражданско общество, изразиха съгласие относно предизвикателството, свързано със слабия граждански интерес и участие в процеса на вземане на общински решения в Разград. Общественият интерес е нисък и това се разглежда като нещо, с което лидерите трябва да се справят. В действителност общината нерядко прави активни опити да достигне до гражданите.
2. **Налице са значителни подобрения по отношение на приобщаването на гражданите.** Сред интервюираните съществува усещане, че сътрудничеството с настоящата общинска администрация е далеч по-лесно в сравнение с предходните. Извън законовото изискване за провеждане на обществени консултации по бюджета и други ключови решения, общината се опитва да привлече гражданите за участие чрез обсъждания на по-широк кръг от теми, които се провеждат извън работно време и на места извън сградата на общината. При определяне на дневния си ред Общинският съвет също взема предвид въпросите, които вълнуват обществеността. Опазването на околната среда и градоустройственото планиране са сред темите, които обикновено привличат най-голямо обществено внимание, като някои интервюирани посочиха примери, при които изразени от граждани становища са повлияли върху формирането на решения на общинската администрация и Съвета.
3. **Налице е известно ниво на ангажираност между общината и гражданския сектор.** Според интервюираните администрацията работи много добре с някои специализирани НПО, както и с групи, изразяващи интересите на бизнеса. Общината и тези групи работят върху съвместни проекти и обсъждат стратегически въпроси в рамките на сесии на Общинския съвет или на заседания на консултативни съвети, като този по социалните въпроси. От своя страна неправителственият сектор бе представен като проактивен и съобщаващ редовно позициите си на общинските лидери по различни комуникационни канали.

Констатации: ключови уязвимости

1. **Гражданите не са запознати с някои от съществуващите възможности за участие.** Само малка част от разградчани са запознати с възможностите за комуникация, участие и въздействие, с които разполагат, независимо дали става дума за обществени консултации или сесии на Общинския съвет. Интервюираните посочват наличието на недостатъчно информация за обществените консултации и дискусии или липсата на навременно публикуване на дневния ред на Общинския съвет като потенциални причини за ограничено участие на гражданите.
2. **Официалните канали за консултации не се разглеждат от гражданите като практически значими.** Твърди се, че след известен период на подобрение, гражданското участие в Разград е достигнало плато, като само шепа граждани присъстват на обществените дискусии и сесиите на Общинския съвет. Освен това за гражданите е трудно да участват по време на онлайн заседанията на Съвета, тъй като нямат възможност да вземат отношение. Тревожен е фактът, че обществените обсъждания са прекалено формалистични, твърде ограничени по обхват и не включват такива критично важни заинтересовани страни като отрасловите сдружения, например. Това кара гражданите да вярват, че не биха могли да влияят на решенията на общината.
3. **Съществува слабо сътрудничество по същество между общината и НПО.** Макар и да е налице известна ангажираност, бе изразена тревога, че някои формати за генериране на

становища от гражданството, като консултативните съвети например, служат главно за гуген печат, тъй като от тях се очаква да валидират вече готови предложения. Вместо това тези формати следва да предоставят възможности за принос от гражданите или споделяне на мнения по стратегически въпроси. Както се съобщава, само ограничен брой граждански сдружения са канени да участват в подобни дискусии, което създава усещане за разделение в неправителствения сектор на НПО, които са предпочитани от общината, и такива, които не са.

Препоръки

1. **Участието да стане по-интерактивно и с реално въздействие.** Обществените обсъждания и сесиите на Общинския съвет биха могли да привлекат по-голямо участие, ако гражданите получават повече информация по темите-предмет на обсъждане, ако разполагат с повече време да се подготвят за тях и ако е налице регламентирана възможност не само да излагат своите тревоги и да задават въпроси, но и да получават отговори от представители на общината и съвета. За да сигнализират за своя повишен интерес към приноса на гражданите, общината следва да реформира процедурите и правилата за провеждане на обществени консултации, а Съвета - процедурния правилник за провеждане на своите заседания, така че да се предостави повече време на гражданите да говорят. Трябва също така да се предвиди включването на тази обратна връзка от гражданите. Общината би могла да обмисли използването на цифрови платформи за модернизиране и рационализиране на комуникационната си дейност.
2. **Да се повиши гражданската информираност относно начините за участие.** Общината трябва да стартира информационни кампании относно начините за гражданско участие в заседанията на Общинския съвет и обществените обсъждания/консултации, обяснявайки как протичат тези сесии, какъв принос от гражданите би бил ценен, как се вземат предвид направените от тях предложения. Общината може да работи с местните медии и да използва социалните медии, за да разяснява процеса на гражданско участие. Може да се подобри публикуването на информация за предстоящи обществени обсъждания/консултации като начин за насърчаване на участието. Стратегическите и ръководни документи и планове като годишната инвестиционна програма на общината, например, следва да бъдат ясно показани на общинския уебсайт. Следва да се положат специални усилия за насочване на изразяваните в социалните медии мнения към общинските форуми, като гражданите се канят и насърчават да участват лично.
3. **Да се създадат секторни работни групи или консултативни съвети със съответните заинтересовани страни.** Общината следва да изгради база данни и да покани местните НПО да се регистрират, след което да използва тази информация, за да идентифицира и кани заинтересовани страни на срещи, посветени на нови идеи и планове. Консултативните съвети и работни групи могат да служат като неформални мозъчни тръстове на общината, да работят за засилване на участието и да демонстрират отчетност. Преди всичко подобно ангажиране би подобрило възприятията за прозрачност и гражданско участие, прекъсвайки порочния кръг на гражданска неангажираност.